

Geen foute letter

Als er één letter bestaat die we fout plegen te noemen, dan de gotische. Maar uit het nawoord bij een lezing uit 1862 over letters maakt **Arjan Peters** op dat wij zelf fout zitten.

Foto **Harshagen & Hrastar**

Nooit een aanvechting gehad om iets van Mr. Jacob van Lennep (1802-1868) te lezen, al fiets ik nog zo vaak op zijn kade of door zijn straat. Hij schreef historische romans, heeft Multatuli een loer gedraaid en was initiator van een duinwaterleiding tussen Bloemendaal en Amsterdam. Nou en.

Maar toen er onlangs een lezing uit 1862, getiteld *Een en ander over letters*, door taalkundige Steven Hagers in een genummerde oplage van 400 exemplaren werd uitgegeven (Haes Producties; €12,95), ging ik voor de bijl. Aan sommige boekjes begin je omdat ze er mooi uitzien.

Een amusante en achterhaalde verhandeling, schrijft de inleider. Van Lennep spreekt over apostrofgebruik, typografische chaos, en over het woord 'van': als je Willem van Oranje leest, is dat niet hetzelfde als Willem van Hanegem, want de tweede heet Van Hanegem en is verre van adel, maar de eerste heet Oranje en is dat wel. Als 'van' niet bij je achternaam hoort, zit je goed.

Maar in 1862 wist al niemand het onderscheid meer. Kortom, waar maak je je druk over (Van Lennep, die niet Lennep heette, had niets te verliezen).

Het frappante is echter: pas als je de lezing uit hebt, welt de vraag op wat we hier mee moeten. Een prestatie. Veel Nederlandse prozaïsten slagen er niet in die snode vraag vóór te blijven.

Achter in het boekje valt uitleider Riemer Reinsma uit de toon door op de valreep toch iets zinnigs te vertellen. Van Lennep klaagde al over allerlei lettertypen door elkaar, waaronder de gotische letter. Nou, schrijft Reinsma, die markante letter is intussen verdwenen, doordat we die associëren met het nazisme.

Overigens is dat ten onrechte, schrijft hij: Hitler heeft in 1934 in Neurenberg verklaard dat hij niet gediend was van de gotische letter. Voorstanders van hoekige letters bestempelde hij als *Rückwärtse*, ofwel reactionairen.

Nooit geweten. En ik ben niet de enige onwetende. Toen Timur Vermes in 2012 de roman *Er ist wieder da* publiceerde, bestond het omslag uit de boektitel die in gotische letters een Hitlersnor vormde. Klopt niet. *Daar is ie weer, die verdemde schijtletter*, zou Adolf hebben uitgeroepen.

Als ik meneer Reinsma ook wat mag vertellen: de gotische letter is bezig met een comeback als coole cultletter op cd's, T-shirts, en in tatoos. De inventieve Duitse schrijfster Judith Schalansky heeft in 2008 een overzicht uitgebracht in het oogstrelende *Fraktur Mon Amour*, met 333 nagelnieuwe gotische alfabetten. Schalansky bepleitte een renaissance van de gotische letter. Hitler zou geschuimbekt hebben. Des te beter.

Zomaar iets geleerd. De foute letter blijkt een letter van verzet te zijn.

